

Ortački akademizam

Čak 8 od 10 hrvatskih znanstvenika drži da ih se ne potiče na izvrsnost

MARKO TODOROV/ HANZAMEDIA

Istraživanje Instituta Ivo Pilar pokazuje kako u našoj znanstvenoj zajednici postoji izražena percepcija klijentelističkih veza i postupanja

PIŠE TANJA RUDEŽ

Reforma hrvatskog znanstvenog sustava pokrenuta 2013. godine u cilju stvaranja efikasnijeg i kvalitetnijeg znanstvenog sustava nije dovela do bolje kvalitete znanstvenih istraživanja, do boljih uvjeta rada, kao ni do većeg utjecaja znanosti na razvoj gos-

resne grupe koje diktiraju znanstvenuu politiku, kočje promjene prema internacionalizaciji, boljoj evaluaciji i prevladavanju egalitarizma u znanosti - rekla je dr. Švarc. Naglasila je kako su 2013. godine zbog niske kompetitivnosti ukinuti znanstveni projekti koje je financiralo Ministarstvo znanosti te su uvedeni visoko-kompetitivni projekti koje financira Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ).

- No, ukupna sredstva za projekte su značajno smanjena, a broj projekata reduciran je za oko 10 puta u prvoj fazi, a sada se ukupno financira oko 600 projekata. Intencija znanstvene politike je poticati veće projekte koji imaju potencijal međunarodne prepoznatljivosti. Time je dobar dio istraživača ostao bez sredstava za rad jer ne sudjeluju na projektima, a posebno su ugroženi istraživači na znanstvenim institutima koji ne mogu računati na školarine kao izvor barem nekih prihoda - kazala je dr. Švarc.

“Kamo ide hrvatski znanstvenoistraživački sustav: prema racionalnoj reformi ili prema entropiji i urušavanju?” koji su proveli znanstvenici Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Istraživanje je provedeno online na uzorku od 294 ispitanika, koji relativno dobro odražava strukturu naše znanstvene zajednice.

- U mnogim neformalnim razgovorima možete čuti ocjene kako znanost u Hrvatskoj nikad nije lošije stajala, da je u krizi, te čak i pesimistične ocjene da znanost kod nas više ne postoji. Pored toga, slika znanosti u javnosti postaje sve više derogativna čemu je pridonijela i sama znanstvena zajednica različitim aferama i visokom razinom otpora na bilo kakve promjene. Postoji i niz neriješenih konceptualnih pitanja u znanstvenoj praksi, kao npr. što je uopće svrha istraživačkog rada u Hrvatskoj i tko ga treba financirati? Ta i slična pitanja navela su nas da provedemo istraživanje o stavovima znanstvenika o različitim aspektima funkcioniranja znanstvenog sustava - rekla je voditeljica studije dr. Jadranka Švarc, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju Instituta Ivo Pilar.

Porazni rezultati

Prema rezultatima studije između 60 i 80 posto ispitanika nema uopće ili ima nedovoljno sredstava za pojedinc znanstvenoistraživačke djelatnostima. Blizu 60 posto istraživača ima manje sredstava za rad nego prije reforme, a isto toliko ispitanika tvrdi da je zbog manja sredstava moralo smanjiti opseg i intenzitet svoga istraživačkog rada.

- Rezultati istraživanja su porazni, ali nas ne iznenađuju. Razlozi takvog stanja su mnogostruki, a među glavne možemo ubrojiti loše upravljanje znanstvenim sustavom te podfinanciranost kako u privatnom tako i u javnom sektoru. Konačno, znanstvena zajednica je vrlo raznorodna, fragmentarna i rascjepkana raznim interesima. Postoje snažne inte-

Slabo financiranje

Ističe kako je veliki problem naše znanosti podfinanciranost jer u odnosu na prosjek EU, Hrvatska u istraživanje i razvoj ulaže oko šest puta manje sredstva po stanovniku, a poslovni sektor oko devet puta manje.

- Prema prijedlogu Strategije obrazovanja, znanosti, tehnologije proračunska sredstava za projekte trebala bi iznositi najmanje 0,15 posto BDP-a, dok su sredstva Hrvatske zaklade za znanost u 2016. iznosila svega 0,025 posto BDP-a, ili oko šest puta manje nego što je predviđeno Strategijom - ustvrdila je dr. Švarc.

Posebno zabrinjavajućim smatra što više od 70 posto ispitanika misli da naš znanstveni sustav ne potiče znanstvenu izvrsnost već znanstvene mediokritete, a sustavi evaluacije ne zamjećuju i ne potiču kvalitetne znanstvenike.

- Sustav je u biti iracionalan, jer zbog niskih kriterija proizvodi više znanstvenih zvanja uz ograničen broj radnih mjesta, što se u konačnici pokazuje kontraproduktivnim jer destimulira rad. Vrlo je zabrinjavajuće da preko 70 posto ispitanika drži da sustav podržava ‘ortački akademizam’ tj. razne vrste kljentističkih veza, što razara etos i smisao znanosti koji počivaju na kulturi poštenja i vrline u potrazi za novim saznanjima, a ne na osobnim vezama i grupnim interesima - rekla je dr. Švarc. Istakla je kako čak 96 posto ispitanika smatra da su glavni razlozi lošeg društvenog i materijalnog položaja znanosti to što nije prepoznata kao društvena vrijednost u koju vrijedi ulagati.

- Ukratko, politika - uz šutnju akademske i gospodarske javnosti - percipira znanost kao manje važnu u odnosu na neke druge društvene i ekonomske prioritete, što danas već predstavlja jednu višedecetljetnu konstantu hrvatske politike, i to bez obzira na narav društveno-ekonomskoga uređenja - zaključila je dr. Švarc.